

МІНІСТЕРСТВО освіти І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Серія 5

*Педагогічні науки:
реалії та перспективи*

Випуск 14

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2009

**Фахове видання затверджене Президією ВАК України 2004 р., бюлетень № 8 (педагогічні науки)
(Додаток до постанови президії ВАК України від 30 червня 2004 р. № 3-05/7)**

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8811 від 01.06.2004 р.

*Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 6 від 5 березня 2009 р.)*

Редакційна рада:

<i>В. П. Андрущенко</i>	доктор філософських наук, професор, академік АПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
<i>А. Т. Авдієвський</i>	почесний доктор, професор, академік АПН України
<i>В. П. Бех</i>	доктор філософських наук, професор
<i>В. І. Бондар</i>	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
<i>Г. І. Волинка</i>	доктор філософських наук, професор, академік УАПН (<i>заступник голови Редакційної ради</i>)
<i>В. Б. Євтух</i>	доктор педагогічних наук, професор, академік НАН України
<i>П. В. Дмитренко</i>	кандидат педагогічних наук, професор
<i>І. І. Дробот</i>	доктор історичних наук, професор
<i>М. І. Жапдак</i>	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
<i>Л. І. Мацько</i>	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України
<i>О. С. Падалка</i>	кандидат педагогічних наук, професор
<i>В. М. Синьов</i>	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
<i>В. К. Сидоренко</i>	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
<i>М. І. Шкіль</i>	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України
<i>М. І. Шут</i>	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН України
<i>О. Г. Ярошенко</i>	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України

Редакційна колегія:

<i>В. І. Бондар</i>	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України;
<i>Л. П. Вовк</i>	доктор педагогічних наук, професор;
<i>П. В. Дмитренко</i>	кандидат педагогічних наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>);
<i>М. І. Жапдак</i>	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України;
<i>Л. Л. Макаренко</i>	кандидат педагогічних наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>);
<i>В. В. Обозний</i>	доктор педагогічних наук, професор;
<i>В. К. Сидоренко</i>	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України;
<i>В. Д. Сиротюк</i>	доктор педагогічних наук, професор;
<i>О. Г. Ярошенко</i>	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України

**Н 34 НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. -
Випуск 14 : збірник наукових праць / За ред. А. В. Корольової. - К.: Вид-во НПУ
імені М. П. Драгоманова, 2009. - 181 с.**

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

© Автори статей, 2009

© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009

© Редакційна рада, 2009

Сорокіна Н. В.

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ЗМІСТУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ.....54

Сніжова А. В.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В КОНТЕКСТІ СЕМІОТИЧНОГО ПРОСТОРУ.....59

Яременко О. О.

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ ЯК ОДНА З ФОРМ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ГІ/БІ.....64

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ТА ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ м о в

Баженова И. В.

ОТБОР И ОРГАНИЗАЦИЯ СОДЕРЖАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
КАК ФАКТОРЫ УСПЕШНОСТИ ОВЛАДЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КУЛЬТУРОЙ.....69

Bandarenka A.

TEACHER EDUCATION IN THE DEVELOPING WORLD
OF GLOBALIZATION.....74

Вацилко Ю. А.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ ПЕРЕНОСА ЗАРУБЕЖНОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....78

Воевода Е. В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИА
КАК ИННОВАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ
ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ВУЗЕ.....83

Вайноренс І. П.

РОЛЬ ЕПІСТОЛЯРІЮ ЛОРДА ЧЕСТЕРФІЛЬДА
У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ.....88

Гладка І. А.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОМУНІКАТИВНО-СИТУАТИВНОГО
МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....92

Іваненко Н. В., Ляшук А. М.

PROJECT WORK AS ONE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES
IN MODERN ENGLISH TEACHING.....97

Яременко О. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ Ж ОДНА З ФОРМ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ГІ / БІ

Зміни, що відбуваються в сучасній системі освіти, роблять необхідністю підвищення кваліфікації і професіоналізму вчителя, тобто його професійної компетентності. Основна мета сучасної освіти - "відповідність актуальним потребам особистості, суспільства і держави, підготовка розвиненої особистості громадянина своєї країни, здібної до соціальної адаптації в суспільстві, початку трудової діяльності, самоосвіті й самоудосконаленню" [2].

Поняття *професійної компетентності вчителя* формулюється в літературі як "володіння вчителем необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування і особистості вчителя як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості" [1, 62]. Отже, під професійною компетентністю вчителя розуміється сукупність професійних і особистих якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності. А успішна педагогічна діяльність, як ми вважаємо, виявляється лише в комплексному використанні сукупності методів і прийомів, різновидів аудиторної і позааудиторної форм роботи зі студентами.

Мета статті - позааудиторна робота, у проведенні якої ставиться три мети: 1) виховна; 2) інформаційна (пізнавальна); 3) навчальна.

Оцінка заходу, виховання певного відношення до того, що ми проводимо, в чому бере участь студент - реалізує виховну мету. Введення, закріплення матеріалу, розширення знань студента (будь-то знайомство з дійсністю або з історією держави) відповідає пізнавальній (інформаційній) цілі. Врахування навчальної придатності в мовному та мовленнєвому відношенні - основний критерій використання будь-якого матеріалу, на якому ми хочемо будувати виховний процес. Нерозуміння мови позбавляє можливості реалізувати як пізнавальну, так і виховні цілі.

Згідно з Державним Стандартом Освіти слід звернути особливу увагу на Положення про необхідність координації всіх напрямів і засобів виховання, прогнозування завдань на майбутнє, всієї роботи на основі комплексного підходу. Комплексний підхід у вихованні в наших умовах - це ефективніше використання всіх форм і методів виховання, творче вдосконалення навчання і виховання, це поєднання використання досвіду, накопиченого у сфері виховання і навчання з пошуком нових

форм, нових рішень. Виховна робота не допускає шаблону. Таким чином, професійність, на наш погляд, - це сплав знань, переконань і практичної дії.

Завдання статті:

- розглянути ефективність використання такої форми позааудиторної роботи, як екскурсія у процесі підвищення професійної компетентності студентів.

Позааудиторна робота в основному направлена на досягнення виховних цілей, які ми ставимо: виховання патріотизму, поваги до нашої країни, до українського народу, глибоке і широке ознайомлення з реальною дійсністю. Також вона сприяє і професійному зростанню студента, оскільки дає йому можливість порівняти і підвищити рівень своїх знань (знань загальнокультурних і мовних).

Однією з форм реалізації мети позааудиторної роботи є екскурсія. За змістом екскурсії поділяються на *оглядові, тематичні й навчальні*.

Оглядова екскурсія, як правило, багатотемна, з використанням історичного і сучасного матеріалу. Будується на показі різних об'єктів - пам'ятників історії, будівель і споруд, природних об'єктів, місць знаменних подій, елементів впорядкування міста і т.п. В оглядових екскурсіях події висвітлюються крупним планом. Це дає загальне уявлення про місто, державу в цілому. Хронологічні рамки такої екскурсії - час існування міста з першої згадки про нього до сьогодення і перспективи його розвитку.

Тематична екскурсія присвячена розкриттю однієї теми, і процес сприйняття об'єктів екскурсантами підпорядкований завданню її розкриття. Тематичні екскурсії класифікуються на:

- історичні (історико-краєзнавчі, військово-історичні, екскурсії в історичні музеї);
- виробничі (виробничо-історичні, виробничо-технічні, професійно-орієнтаційні для учнів і студентів);
- природознавчі або екологічні;
- мистецькознавчі (історико-театральні, за народними промислами, за місцями життя і діяльності діячів культури, в картинні галереї і виставкові зали, музеї, в майстерні художників);
- літературні (літературно-біографічні, історико-літературні);
- архітектурно-містобудівні (пов'язані з показом пам'ятників архітектури певного історичного періоду, творчістю одного архітектора, з плануванням і забудовою міст згідно з генеральним планом забудови).

Навчальна екскурсія розглядається як форма роботи для різних груп учнів та студентів (екскурсія-консультація, екскурсія-демонстрація, екскурсія-урок, екскурсія для спеціальної аудиторії).

За складом і кількістю учасників екскурсії визначають як індивідуальні та колективні, з урахуванням особливостей сприйняття.

За місцем проведення: міські, заміські, виробничі, музейні, комплексні.

За способом пересування: пішохідні й автобусні, що складаються з двох частин: аналізу екскурсійних об'єктів на зупинках і розповіді в дорозі матеріалу, пов'язаного з

характеристикою пам'ятників і пам'ятних місць.

За тривалістю.

За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-лекція (розповідь переважає над показом), екскурсія-концерт присвячується музичній темі з прослуховуванням музичних творів і ін.

Як бачимо, екскурсія дає багатющі можливості для ознайомлення з дійсністю, з досягненнями в різних галузях нашого життя. В умовах навчання у вузі інформативна сторона екскурсії (її тема, композиція, послідовність) є одним з головних засобів реалізації знань про країну, місто, де студенти навчаються.

У практиці та методиці проведення позааудиторної роботи з іноземної мови ми використовуємо наступні види екскурсій:

Тематичні, культурно-історичні пов'язані своєю інформативною стороною з лексичною темою, що вивчається на занятті, або із знаменною датою календаря; вони дають великий матеріал для наочної дії, звернення не лише до розуму, але й до відчуттів. Це перш за все - цикл екскурсій, об'єднаних загальною темою Київ - столиця України, Київ - місто - герой (Музей Звільнення Києва), Історичні дати Києва (Історичний Музей), а також екскурсії, що розкривають тему перемоги нашого народу у Великій Вітчизняній війні (Музей Великої Вітчизняної війни).

Природознавчі, екологічні екскурсії, пов'язані якоюсь мірою з професійною орієнтацією студентів спеціальності ГІ та БІ: екскурсії в Ботанічний сад, Музей Природничих Наук, Музей Води тощо. Адже прекрасний ландшафт має такий великий вплив на розвиток молодшої душі, з яким важко змагатися навіть досвідченому педагогу. Спілкуючись зі студентами під час екскурсії і після неї, ми не раз були свідками того, як пізнання природи, розкриття її таємниць впливали на молоду людину, викликаючи у душі почуття особливої відповідальності за збереження її краси, сприяючи розвитку внутрішнього потенціалу особистості.

Мистецькознавчі та літературні екскурсії в музей Т. Г. Шевченка, музей Українського і Зарубіжного мистецтва, на художню виставку, які не тільки розкривають певну тему (в даному випадку тема: "Видатні українські письменники" і тема "Мистецтво"), але й знайомлять з культурним життям міста, де навчаються студенти. Форма проведення екскурсій залежить від чинників, які необхідно враховувати для студентів молодших курсів.

Це перш за все доступність матеріалу; рівень володіння мовними навичками у студентів; індивідуальні особливості сприйняття, рівень знань; попереднє знайомство з матеріалом екскурсії. Екскурсію, як і будь-який захід, який проводиться іноземною мовою, необхідно ретельно готувати.

Після визначення теми й основного змісту екскурсії необхідний (особливо на 1-му курсі) чіткий відбір мовленнєвих засобів, що розкривають цей зміст під час проведення екскурсії. Звичайно, на першому курсі опорні слова, смислові віхи майбутнього змісту опрацьовуються на заняттях у вигляді різноманітної словарної роботи, читання текстів заданої тематики; для старших курсів в процесі підготовки

виділяється інформативна сторона майбутньої екскурсії, тематичне рішення матеріалу, що представляється. Тут, як і скрізь, необхідне відчуття міри, екскурсія повинна бути підготовлена, а не відсценізована, адже новизна емоційної дії, співпереживання повинні залишитися.

Мовленнєвий зміст екскурсії повинен певною мірою випереджати рівень володіння мовними та мовленнєвими навичками студентів, оскільки широко відомий психологічний бар'єр студентів, які розуміють, про що говорять, але не можуть вступити в безпосередню комунікацію. Тому основне завдання - адаптувати майбутній текст екскурсії (або обговорити його завчасно з екскурсоводом), але не вихолощувати специфічно іноземний зміст, враховуючи те, що надмірність інформації, зорове сприйняття допомагають розумінню основного змісту пояснення.

Наскільки сильною є емоційна дія проведеної екскурсії, свідчить такий факт. Екскурсія в музей Медицини завжди проходить з цікавістю, атмосфера музею справляє на студентів велике враження. Екскурсія в музей Медицини - це не лише розповідь про історію виникнення медицини, але й про долю всього українського народу, ознайомлення з історією його розвитку, його драматичних і знаменних моментах, його боротьби за звільнення, боротьби за життя кожного члена нашого суспільства.

Велике враження на студентів справляє екскурсія-демонстрація в Ботанічний сад ім. Фоміна, яка проводиться через 1,5 місяці навчання на першому курсі, проте студенти з великою увагою слухають екскурсію, ставлять багато питань, самостійно оглядають всі екземпляри різноманітної флори, представлені в саду.

Важливим у проведенні екскурсій є дотримання *принципу спадкоємності* у формі проведення: оглядова екскурсія - тематична екскурсія - екскурсія (проект), що проводиться самими студентами. Враховуючи контингент студентів, що мають різний рівень володіння мовою і різний життєвий досвід, дуже корисно практикувати проведення екскурсій, екскурсоводами на яких є самі студенти (студенти старших курсів), особливо якщо це пов'язано з темою їхньої дипломної або наукової роботи з природничих наук. З великим інтересом і гордістю студенти старших курсів демонструють свої знання і свої розробки для студентів молодших курсів, розширюючи їх словарний запас і межі розуміння іноземної мови.

Висновки. Отже, у проведенні позааудиторної екскурсійної роботи не може бути дрібниць. І зміст, і форми, і засоби наочності повинні слугувати єдиній меті - навчати, виховуючи, та виховувати, навчаючи. Адже, розвиток професійної компетентності - це розвиток творчої індивідуальності, формування сприйнятливості до педагогічних інновацій, здібностей адаптуватися в змінному педагогічному (і не лише) середовищі. Від професійного рівня педагога безпосередньо залежить соціально-економічний і духовний розвиток суспільства.

Використана

література:

1. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. - М. : Издательский центр "Академия", 2000. - С. 62.

2. Талышев В. В. Профессиональная компетентность учителя / В. В. Талышев // [Фестиваль пед. идей "Открытый урок" 26 марта-23 апреля 2008 г.]. Электронный ресурс: [Мрі/Яейіуаі. 1 september.ru/articles/500899/](http://www.1september.ru/articles/500899/)